

МВФ: про новий транш домовлялися в Давосі

Нині з МВФ Київ працює за дворічною програмою «стенд-бай». Відповідні документи про початок співробітництва підписано у квітні 2014 року. Програма розрахована на 17 млрд. доларів кредиту. На цей час Київ отримав 4,5 млрд. Утім, за розрахунками фахівців фонду, для стабілізації української економіки потрібно ще додатково 15 млрд.

Уряд працює над тим, аби, окрім програми «стенд-бай», почати співпрацю на вищому рівні – EFF (Механізм розширеного фінансування). Від початку січня у столиці перебуває спеціальна місія МВФ. У Мінфіні сподіваються, що вже найближчим часом програму узгодять, а до кінця лютого Україна отримає новий транш. Принаймні, як повідомляють українські

фінансові експерти, таких неформальних домовленостей досягнуто під час економічного форуму в Давосі. Наталія Ярьсько підкреслила, що нова програма співпраці з МВФ стане не тільки запорукою відновлення стабільності системи державних фінансів, а й дороговказом для переговорів з іншими кредиторами і власниками українських бондів.

Євросоюз: від теплих дитсадків до твінгових програм

Не пасе задніх у макроекономічній підтримці нашої держави й Євросоюз. Іще навесні Брюссель заявив, що підтримає економіку України. Пакет фінансової підтримки, анонсований 5 березня 2014 року тодішнім Головою Єврокомісії Жозе Мануелем Баррозу, оцінюється в 11 мільярдів євро.

Тут потрібно підкреслити: ЄС не лише надає кредити, які підтриму-

ють вітчизняний фінансовий сектор, – він є донором десятків програм та сотень проектів, що сприяють реформам в Україні. Не мінає й тижня, щоб Представництво ЄС не оголошувало про старт чергового починання. Їхня природа дуже різна: від утеплення дитсадків і сільських амбулаторій, підтримки громадського сектору та екологічних проектів до твінгових програм (коли фахівець із ЄС працює у

відповідному органі чи установі України й у такий спосіб ділиться передовим досвідом). Тому вирахувати, яку конкретно суму надає ЄС у вигляді допомоги, неможливо. У цьому контексті варто згадати, що лише в рамках програми макрофінансової допомоги Україні торік Євросоюз виділив 1,61 млрд. євро. І, судячи з останнього рішення міністрів фінансів євроспільноти, ця підтримка триватиме.

США: мільярд плюс гарантії на два

Третім найбільшим партнером, який допомагає Україні втриматися на плаву, є США. 14 квітня 2014 року підписано угоду про виділення Києву фінансової допомоги в 1 млрд. доларів. Рішення оформлене окремим законом, який потім підписав Президент США Барак Обама.

У травні 2014 року Україна заявила про намір випустити п'ятирічні євробонди на суму 1 млрд. доларів під гарантії уряду США відповідно до Угоди про гарантії запозичень між Україною та Солученими Штатами. Нині Вашингтон додає до цієї суми гарантії на 2 млрд.

Більше того, 1,5 млрд. доларів у березні виділила Японія. Не залишили Україну й такі дружні держави, як Канада, Австралія, Польща, Угорщина, Швейцарія, країни Прибалтики тощо. Усі вони надали хай не мільярдну, але істотну допомогу. Та чи вистачить цього, щоб урятувати Україну від дефолту?

Ціна питання – 20 мільярдів?

Експерти впливового журналу *The Economist* підрахували, що для цього Україні треба 20 млрд. доларів зовнішнього фінансування у 2015 році.

«Економіка України перебуває у критичному стані: у 2014 році ВВП, напевне, скоротився на десяту частину, гривня девальювала вдвічі, інфляція становила близько 25%, що робить імпорт надмірно дорогим, – ідеться у статті. – Міжнародні ре-

зерви України становлять близько 9 млрд., а ще кілька місяців тому становили близько 20 млрд. – кошти пішли на підтримку гривні. У 2015 році Україна має заплатити Росії за газ і повернути 3 млрд. доларів кредиту. Не виключено, що це повністю вичерпає резерви».

Водночас, на думку західних економістів, є й інша проблема: дефіцит бюджету. Він може становити до 10% українського ВВП,

адже податкові збори на тлі рецесії падають, а воєнна операція протистояння України окупантам на південному сході потребує великих витрат. За підрахунками *The Economist*, нашій державі у 2015 році додатково знадобляться 20 млрд. доларів. Чи вдасться уряду знайти такі резерви, покаже час. А поки що урядові фінансисти запевняють: Україна може платити за своїми рахунками.

Скажи, хто твій друг...

Юлія ЦИРФА

Останні зрушення на міжнародній арені вкотре підтвердили налаштованість західних держав на підтримку України, відновлення її політичної й економічної стабільності та продовження мирних переговорів задля завершення війни на Донбасі. Однак ані механізми вибудовування їхньої зовнішньої політики, ані економічні санкції, спрямовані проти нинішнього кремлівського режиму, не можуть бути засобом ефективного управління ситуацією, оскільки не гарантують швидких результатів, не є дієвим засобом тиску. З друго-

го боку, фінансово-економічні обмеження щодо РФ мають тривати, адже їхнє скасування означатиме нездатність світу протистояти Москві, його мовчазну згоду з політикою Кремля та загарбанням українських територій.

За попередніми оцінками Центрального банку Росії, вплив капіталу з РФ у 2014 році сягнув рекордного (найнижчого за 20 років визначення цього показника) рівня – 151,5 мільярда доларів США. З огляду на те, що 2013-го російські корпорації вивели за кордон лише 61 мільярд доларів США, а вже на

початку 2015-го Міжнародне рейтингове агентство *Fitch* знизило індикатори економічної привабливості тридцяти російських банків та більш як десяти провідних підприємств (зокрема ВАТ «Газпром», ВАТ «Лукойл»), можна констатувати, що запроваджений західними державами «антиросійський» санкційний пакет таки виконує своє безпосереднє завдання. Справді, як стверджують фахівці МРА *Standard & Poor's*, 2015 року зростання ВВП РФ становитиме лише 0,6% (хоча півроку тому цей показник ви-

значався на рівні 1,1%), а російська національна валюта невпинно знецінюватиметься. Реалізація оптимістичного сценарію для російської економіки могла б стати можливою за умови зростання вартості нафти марки *Brent* хоча б до 90 доларів США за барель, проте нинішня цінова політика щодо чорного золота на світових ринках навряд чи сприятиме такому розвитку подій. Зниживши вартість нафти до 50 доларів за барель, Саудівська Аравія та США (котрі посідають друге та третє місця в рейтингу найбільших країн-експортерів) і далі сповільнюють економіку РФ, яка поки що утримує галузеву першість, забезпечуючи 13,8% її світового видобутку. Зі свого боку, держави – члени ЄС також активно працюють над вирішенням питання диверсифікації постачань на газовому ринку, прагнучи зменшити власну залежність від Росії.

Однак Захід, певно, досі не розуміє серйозності намірів російських можновладців: нині вони намагаються не віддати жодної із завоюваних позицій, адже відступ хоча б на крок означатиме неминучий програв. Йдеться не лише про українські території, утримуваний завдяки залякуванням та військовому тиску контроль над Придністров'ям, Абхазією, Південною Осетією також безпосередньо залежить від здатності білокам'яної реалізувати стратегію тиску на західних гравців. Для світової спільноти такі дії мають вигляд нового витка холодної війни, а президентів РФ Володимиру Путіну видаються єдиним шансом повернути Росії колишню велич. І хоча РФ уже давно агонізує через суспільно-політичну та економічну кризи, проте прагне досягти основної мети – довести західному світові вплив Росії на світовий порядок.

Приміром, заявивши про закриття проекту «Південний потік» 2 грудня 2014 року, очільники РФ чи не водночас оголосили про початок будівництва нового газогону на території Туреччини, який невдовзі має забезпечити поставки блакитного палива до держав – членів Євросоюзу в обхід України. Відтак, Європа повинна якнайшвидше побудувати газотранспортні потужності для прийняття газу на кордоні Туреччини та Греції, оскільки «Турецький потік» стане єдиним маршрутом, за яким вона зможе отримувати 63 мільярди кубометрів російського газу, що нині перекачують транзитом через Україну. Самі європейці не надто квапляться з прийняттям московських ультиматумів. По-перше, вони не мають жодних намірів щодо будівництва нових газотранспортних магістралей, оскільки ані країнам Південно-Східної Європи, ані самій Туреччині блакитне паливо, перенаправлене з території України, не потрібно. По-друге,

офіційна Анкара дала чітко зрозуміти: без розв'язання проблем кримських татар, котрим російське керівництво обіцяло «надати права, які раніше не надавалися українською владою» (зокрема державний статус для кримськотатарської мови, можливість представляти власні інтереси на рівні уряду РФ), Росії про початок будівництва будь-яких потужностей на Анатолійському півострові доведеться забути. Турецька влада наголошує на тому, що «добрі відносини» з Росією не означають визнання анексії Криму та її подальших дій в Україні. До того ж Туреччина готується відрядити до Криму неофіційну делегацію для вивчення становища кримських татар на півострові.

Зрештою, третім чинником несприйняття російських погроз із боку офіційного Брюсселя можна вважати його налаштованість на подальшу співпрацю з Україною в межах реалізації Третього енергетичного пакета ЄС. Так, 15 грудня 2014 року міністр закордонних справ України Павло Клімкін та керуючий директор ЄБРР Рікардо Пуліті підписали Кредитну угоду між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку «Україна: модернізація магістрального газопроводу «Уренгой–Помари–Ужгород», завдяки якій сторони планують реалізувати проект щодо «збільшення ефективності та комерційної привабливості діючих транспортних маршрутів; зменшення їх негативного впливу на навколишнє природне середовище; підвищення надійності поставок природного газу європейським споживачам через територію України». Зважаючи на заснування Трастового фонду з реформування НАК «Нафтогаз України», діяльність якого регулюють Європейська комісія та Світовий банк, підписання таких документів є важливим кроком на шляху до забезпечення надійності українського газотранспортного маршруту.

До речі, за підтримки Європейського інвестиційного банку на різних стадіях проектного циклу нині перебувають 22 інвестиційні проекти (започатковані задля розвитку державної інфраструктури, енергетики та енергозбереження в Україні), сума позик за якими становить близько 3,75 мільярда євро. Згідно з висновками, схваленими за результатами інавгураційного засідання Ради асоціації Україна–ЄС 15 грудня 2014 року, сторони підтвердили спільну мету щодо розбудови нашої держави як демократичної, стабільної та процвітаючої, задля чого вона має якнайшвидше завершити впровадження Національної стратегії реформ на 2015–2017 роки. Відповідно, наразі має тривати ґрунтовна підготовка міжнародної конференції для підтримки України (яка має відбуватися на початку 2015 року), а макрофінансова допомога ЄС (зокрема

надані 3 грудня 2014-го 500 мільйонів євро кредиту з терміном погашення до 2029 року) спрямовуватися на підтримку реформ і відновлення української економіки.

Проект бюджету США на 2015 рік також містить статті, що передбачають надання Україні грошової допомоги для зміцнення енергетичної безпеки, розвитку громадянського суспільства й розробки середньо- та довгострокових планів із підвищення енергоефективності й виробництва енергії. Офіційний Вашингтон планує надати 112 мільйонів доларів на реформування Збройних Сил та майже 140 мільйонів – на економічну допомогу Україні. Крім того, американська влада має намір витратити 502 мільйони доларів на кампанію з протидії російській агресії в Євроазії (частину з яких також може бути спрямовано на допомогу нашій державі) та ще 175 мільйонів – на військову допомогу Україні, Латвії, Литві й Естонії.

Канада вирішила надати нашій державі 11 мільйонів доларів США на військово-технічні потреби, уряд ФРН заявив про готовність виділити офіційному Києву 500 мільйонів євро кредитних гарантії, Австралія – 100 мільйонів доларів у рамках МВФ та ще понад 2 мільйони доларів бюджетної допомоги вітчизняним збройним силам. Відтак, у 2015 році українці отримають можливість для погашення необхідних 11 мільярдів доларів за зовнішніми кредитами, адже торік тільки завдяки фінансовій допомозі МВФ (9 мільярдів доларів США) вітчизняна влада спромоглася повернути 14 мільярдів доларів зовнішнього боргу.

Однак, сприяючи відновленню економічної міці нашої держави, закордонні партнери дедалі рідше згадують про потребу завершення війни на Донбасі. Уже ніхто не назве новацією телефонні перемовини в «Нормандському форматі» між лідерами України, ФРН, Франції та РФ. І, хоча це й дивно, вже ніхто не каже про можливість посилення антиросійських економічних санкцій. Таке враження, що європейці дають ситуації можливість розвиватися «за інерцією», кредитуючи нестабільність. Адже ані допомога, котру надають у рамках міжнародних програм, ані дія спрямованих проти Росії санкцій, ані відкрита дипломатична підтримка України не можуть переконати російське керівництво відмовитися від ідеї захоплення території у межах зони його пріоритетних інтересів. Українці *de facto* залишаються сам на сам зі своїм зовнішнім ворогом.

Реалізація проекту «Європейський вал», задля якої на першому етапі Європейський Союз виділив 235 мільйонів гривень, навряд чи надасть можливість установити контроль за переміщенням осіб або

військової техніки через державний кордон України. По-перше, частина територій на кордоні з РФ окупована російськими військами та бойовиками, тому завершення будівництва задекларованого валу видається *a priori* неможливим. По-друге, через недостатнє фінансування зведені оборонні споруди не будуть технологічно сучасними, адже матимуть примітивну конструкцію та функціональне навантаження. Наприклад, розпочате Саудівською Аравією облаштування 960-кілометрового електронного укріплення на кордоні з Іраком, основне завдання якого – захист території від бойовиків ісламської держави, включатиме будівництво комбінованої п'ятирівневої системи з парканів і каналів зі сторожовими вежами, камерами нічного бачення й датчиками, для обслуговування яких до прикордонної зони спрямовано 30 тисяч військових, 240 броньованих автомобілів, десять мобільних радарних установок й новітнє розвідувальне обладнання. Український аналог таких укріплень наразі значно поступається наявним у світі спорудам, а зважаючи на перегляд російської військово-політичної стратегії, узагалі не має сенсу.

Відповідно до положень Воєнної доктрини РФ, нову редакцію якої Володимир Путін затвердив 26 грудня 2014 року, до основних зовнішніх військових небезпек офіційна Москва відносить «встановлення в державах, суміжних із Російською Федерацією, режимів, зокрема внаслідок повалення легітимних органів державної влади, політика яких загрожує інтересам Російської Федерації», а серед ключових військових загроз викремлює «активізацію діяльності збройних сил окремих держав (груп держав) із проведенням часткової чи загальної мобілізації, переведенням органів державного й військового управління цих держав на роботу в умовах воєнного часу». З огляду на ці положення й перманентні нагадування російського керівництва про «нелегітимність нинішнього режиму в Україні» та його боротьбу з «власними громадянами на Донбасі» (до яких насамперед належать проросійські бойовики), неважко здогадатися, задля чого оновлювався основний військовий стратегічний документ РФ. До того ж у ньому передбачено можливість «застосування збройних сил Росії, інших військ і органів ... для забезпечення захисту своїх громадян, які перебувають за межами Російської Федерації, відповідно до загально-визнаних принципів і норм міжнародного права та міжнародних договорів Російської Федерації». Хоча на практиці її лідери вже давно викреслили зі списку пріоритетів сво-

єї зовнішньої політики дотримання цих норм і принципів.

Обурення офіційної Москви щодо відмови України від позаблокового статусу (офіційно закріпленої в Законі № 35-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості» від 23 грудня 2014 року) вилилося в прями погрози з боку керівництва РФ, котре вважає такі заходи «контрпродуктивними», адже вони «нагнітають конфронтацію». Справді, згідно зі встановленими Москвою «правилами міжнародної кооперації» на теренах Європейського континенту й пострадянського простору, Україна мала виконувати роль буферної зони між РФ та Заходом. Тому лише намагання нашої держави стати частиною європейської системи безпеки доводять очільників Кремля до істерики. Та ще й їхні вірні соратники з реалізації проекту Євразійського союзу (Білорусь та Казахстан) почали відхилятися від окреслених для них Росією траєкторій розвитку. І це не може не турбувати Москву.

Здійснюючи робочий візит до Києва 21 грудня 2014 року, білоруський лідер Олександр Лукашенко не тільки позбувся статусу «останнього диктатора Європи» (цілком логічно наділивши ним лідера РФ Володимира Путіна), а й надав світовій спільноті низку політичних маркерів, які підтвердили бажання його держави просуватися на Захід. Звичайно, не визнаючи анексію Криму й політику вторгнення Росії на Донбас, пан Лукашенко обстоює національні інтереси своєї держави, намагаючись зрозуміти, наскільки об'єктивно є можливість повторення «українського сценарію» в Білорусі: тобто він фактично випробовує агресора. З другого боку, офіційний Мінськ спирається на логіку економічної доцільності, котра визнає за потрібне підтримання торговельних відносин із Заходом, обсяги товарообороту з яким майже дорівнюють обсягам торгівлі з РФ. Тим паче нині постала можливість використати Україну як своєрідного адвоката білоруської політики в Європі. Перший крок у цьому напрямі вже зроблено завдяки схваленню Мінських домовленостей, і роль Білорусі в цьому процесі беззаперечна. Приїзд до української столиці лідера Казахстану Нурсултана Назарбаєва (котрий, до речі, відбувся напередодні його робочого візиту до РФ) не був насичений сенсаційними заявами чи відкриттями. Світ знайомий із політикою багатовекторності азійського лідера. Однак надмірний тиск Кремля останнім часом за-

пустив механізм відмови Казахстану від «російського протекторату», а довести свою відданість демократичним стандартам розвитку можна, зокрема, забезпечивши підтримку України в її протистоянні з Росією.

Зі свого боку, чудово усвідомлюючи суть сценарію розвитку України в разі подальшої військової агресії РФ, держави Центрально-Східної Європи прагнуть допомогти нашій державі виробити західні стандарти. Готуючись до Ризького саміту «Східного партнерства», який має відбутися за латвійського головування в ЄС навесні 2015-го, держави Вишеградської групи активно сприяють запровадженню безвізового режиму між Україною та ЄС. Планується, що саме в Ризі Європейська комісія схвалить висновок про виконання Україною всіх критеріїв другої фази плану дій щодо лібералізації візового режиму, і наша держава увійде до переліку країн, громадяни яких не потребують віз для короткострокових (до 90 днів) поїздок до держав-учасниць Шенгенської угоди. Крім того, дипломати країн Вишеградської четвірки висловили цілковиту солідарність з Україною в питанні захисту її територіальної цілісності й суверенітету та заявили про готовність долучитися до конкретних напрямів реформ, що стартували в Українській державі. За попередніми домовленостями, Словаччина відповідатиме за енергетичний та безпековий сектори реформ в Україні, Польща – за децентралізацію влади, реформу місцевого самоврядування та управління публічними фінансами, Чехія – за розвиток громадянського суспільства, освіту та засоби масової інформації, Угорщина – за реформування економічної політики, функціонування малого та середнього бізнесу й упровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Спільними зусиллями можливо пришвидшити процес європейської інтеграції України. Проте чи будуть вони ефективними за умов російської військової агресії на Сході нашої держави? Адже будь-які реформи чи здобутки може легко звести нанівець чергова хвиля наступальних операцій РФ, котрі до того ж спрямовуватимуться на руйнування вже відновленої інфраструктури чи налагодженого побуту громадян. Відтак, українці знову потребуватимуть військової допомоги, до надання якої Захід, м'яко кажучи, не готовий. Відновлення країни має відбуватися за умов миру, адже під час війни економіка зазнаватиме більших збитків, а населення окупованих територій втрачатиме надію на перемогу й бажання за неї боротися.